



Foreldrini mugu vera sína ábyrgd vaksin

Hevur netið neiliga ávirkan á börnini, mugu foreldrini tora at seta harðar treytir til börnini

Danjal av Rana

Tað er eitt stórt trýst á foreldur í hesum nýggja internetheiminum. Meðan börnini eru so-nevnd innfødd í talgilda heim-in, eru foreldrini tilflytarar, og eins og tey innføddu duga málið og at ferðast í hesum fagra, nýggja heiminum, mugu foreldrini hava hjálp. Kortini eru tað foreldrini, sum eiga at duga at seta mörkini fyri, hvat tey ungu sleppa og mugu læra tey, hvat er í lagi at gera og ikki.

Mamman at 14 ára gomlu gentuni, sum Sosialurin tosaði við í mars í 2016 (sagt er frá um málið í grein á síðu 5), hevði greið ráð til onnur foreldur. Tey mugu tora at taka avgerðir, ið kanska ikki altíð eru so væl dámdar.

– Foreldur mugu tora at taka avgerðir. Tað nyttar ikki at vera ein vinur, tá slíkt hendir. Best er bara at taka hørðu avgerðina um at slökkja fyri slíkum miðlum. At taka ræðið á stöðuni og siga, at tað eri eg, sum eri tann vaksni. Eitt er so

heilt vist, tey fáa nøkur heilt onnur børn, tá tey lukka miðlarnar niður. Míni børn eru farin at leggja størri dent á skúla og familju, sigur hon.

– Harumframt er týðningarmikið, at foreldrini leggja merki til börnini. Spyr inn til teirra, um tey broyta atburð, verða lætt ill ella gerast óhøvisk. Spyr hvat gongur fyri seg í lívinum. Sum familja gera vit eisini nógv saman. Eg veit, at summi foreldur halda tað er gott, at börninni halda seg á kamarinum, tí so er friður, men vita tey hvat gongur fyri seg inni har, spyr hon.

Óli Rubeksen, SSP-ráðgevi, heldur eisini, at nógv foreldur mugu taka ein størri leiklut og taka størri ábyrgd á seg.

– Øll foreldur eru undir stórum trýsti á hesum økinum, eingin ivi um tað. Men tey mugu tora at standa ímóti trýstinum frá börnunum í størri mun enn tey gera nú. Tey fáa ofta at vita, at øll hini börnini sleppa, men gloyma ofta at spyrja, hvørji hini börnini so eru. Ofta er talan

bara um nøkur heilt fá. Men so hvørt sum fleiri geva eftir, verður verri at standa ímóti trýstinum, sigur hann.

SSP-ráðgevingin hevur tí nøkur ráð til foreldur um teirra online-ábyrgd:

1: Kenn loyniorðini hjá barni tínunum

Kemur barn títt í eina keðiliga stöðu, er tað skilagott, um tú kennur loyniorðið til facebook, msn, teldupost, instagram, snapchat og aðrar sosialar miðlar. Loyniorðið kanst tú geva politinum, um tað skuldi verið neyðugt. Men minst til at virða barnið og brúka tí bert loyniorðið í neyðstöðu.

2: Hjálp við at verja privatlív

Hevur tú ikki skil á tinum privatinnstillingum, kann ein og hvør síggja tínar myndir, dagfóringar og fylgja við í, hvar tú ert. Hjálp tinum barni at broyta privatinnstillingar soleiðis, at bara góðir vinir síggja myndir, dagfóringar og annað, og dyl altíð bústað, teldupost

og telefonnummar. Tað er eisini skilagott at gera avtalur um, at börnini bara sleppa at gerast vinir við fólk, tey kenna frammanundan. Ert tú í iva um, hvussu tú broytir privatinnstillingar, kanst tú vitja heimasíðuna www.dat.fo.

3: Ver ein fyrirmynd

Minst til at vera ein góð fyrirmynd. Ikki bara heima við hús, men eisini á facebook. Skriva bert tað, tú kundi funnið uppá at sagt í veruleikanum. Skriva ikki niðursetandi viðmerkingar um onnur. Deil ikki alt ov privatir myndir. Hugsa etiskt alla tíðina.

4: Vís áhuga

Hetta er tað týðningarmesta ráðið. At vísa áhuga í, hvat barn títt ger á netinum, kann forða nógvum trupulleikum.

Tosa við barnið um, at tað, tú ger á netinum, hevur eins stórar avleiðingar sum tað, tú gert í veruliga lívinum. Tosa við barnið um etikk og tað at taka ábyrgd fyri øllum sínum gerningum. Fortel barninum at stórt sæð alt, tú gert á netinum, verður goymt og kann brúkast ímóti tær.

VÆLUM-TÓKTIR SOSIALIR MIÐLAR



JODEL

Jodel hevur meir ella minni tikið plássið, sum ask.fm fyrr hevði. Her kanst tú skriva fullkomiliga dulnevt um tað tú ynskir, ella svara tí, sum onnur skriva um. Her er eingin profilur at viðlíka-halda, bara ein boðtalva. Eingi skíggjanøvn verða brúkt, so alt er altíð dulnevt. Á Jodel ber ikki til at samskipta beinleiðis millum brúkarar. Slíkt samskipti gongur fyri tað mesta fyri seg á Wickr, ein boðtænasta lík Facebook Messenger, men dulnevt.



SNAPCHAT

Ein serstakliga vælumtókta app, sum flestu ung í aldrinum 13-25 brúka. Við Snapchat kanst tú senda myndir ella sjónbrot við teksti. Myndin verður send til ein ella fleiri vinir. Móttakarin kann bert síggja myndina í eitt avmarkað tíðarskeið. Her kann ein brúkarari vera dulnevndur, og tí er umráðandi at hugsa um, hvørjar myndir, tú deilir.



INSTAGRAM

Ein vælumtókta app sum verður brúkt at deila myndir við. Her kanst tú fylgja fólki úr øllum heiminum, og øll kunnu fylgja tær og tinum myndum. Instagram loyvir dulnevndum brúkarum, men tú kanst steingja tína síðu, so tú sjálv kanst ráða yvir, hvør sær tínar myndir.



FACEBOOK

Facebook tørvar neyvan eina neyvari lýsing